

Ierobežojumus audzēt ģenētiski modificēto organismu (ĢMO) kultūraugus pašvaldības var noteikt pēc savas iniciatīvas vai uz personas priekšlikuma pamata, izdodot pašvaldības saistošos noteikumus un nosakot aizliegumu ģenētiski modificēto kultūraugu audzēšanai attiecīgajā administratīvajā teritorijā vai tās daļā. Vēl pirms noteikumu pieņemšanas ir jāinformē sabiedrība un jāpublicē paziņojums par nodomu noteikt aizliegumu ne vien pašvaldības izdotajā informatīvajā izdevumā, bet tas jāievieto arī savā mājaslapā internetā un jānosūta informācija par šo paziņojumu Zemkopības ministrijai un Vides ministrijai.

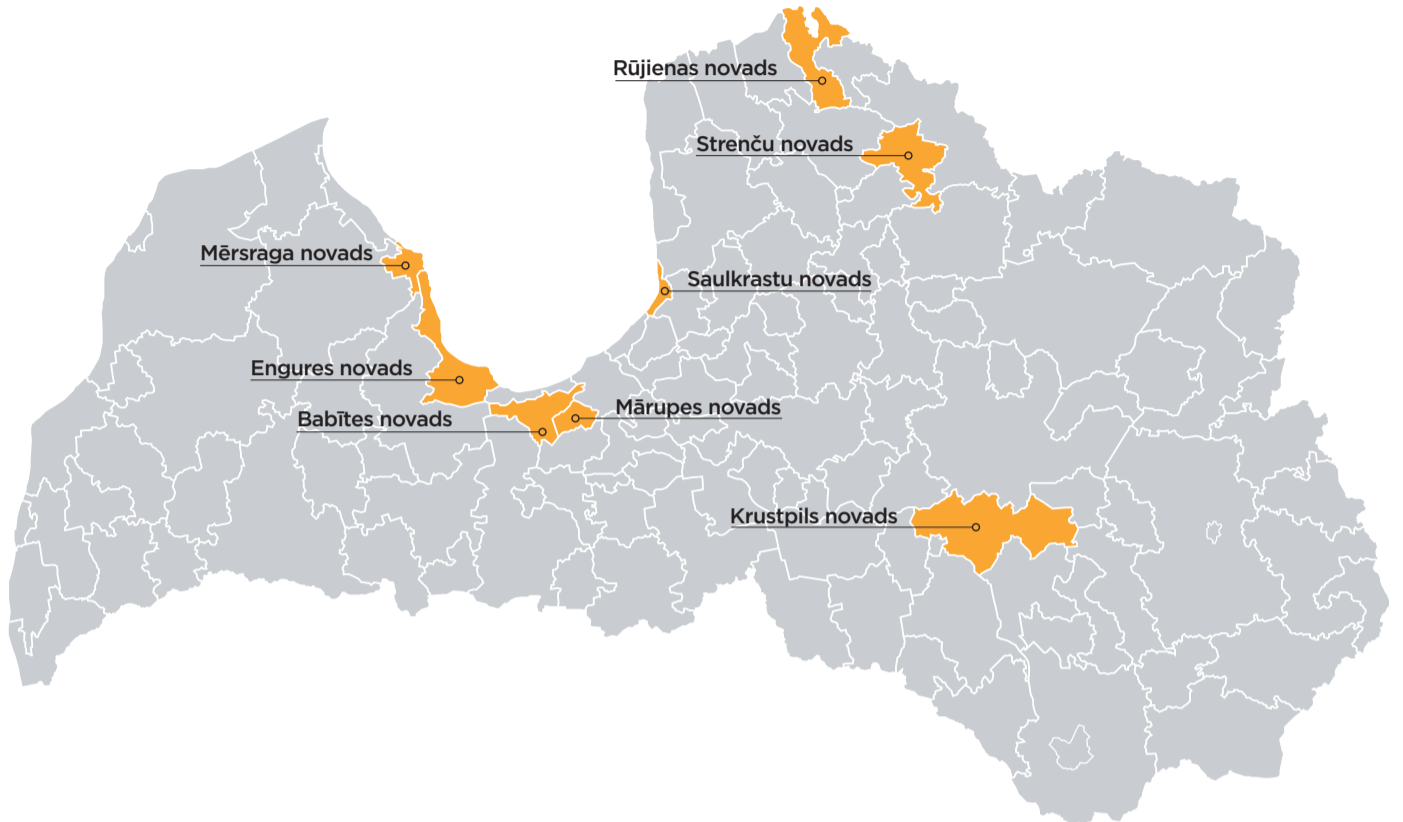
Daļa nav izlēmuši

Šobrīd lielākā daļa Latvijas pašvaldību aizliegušas savās teritorijās audzēt ĢMO kultūraugus. «Pamatojoties uz Ģenētiski modificēto organismu aprites likumu, pašvaldība, ievērojot sociālekonomiskos, klimatiskos vai vides apstākļus vai izvērtējot lauksaimnieciskās darbības metodes, pēc savas iniciatīvas vai uz personas priekšlikuma pamata ar pašvaldības saistošajiem noteikumiem var noteikt aizliegumu ģenētiski modificēto kultūraugu audzēšanai attiecīgajā administratīvajā teritorijā vai tās daļā. Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija (VARAM) izvērtē šādus saistošos noteikumus un sniedz atzinumus atbilstoši likuma Par pašvaldībām regulējumam. Nekādu uzskaiti, kādās teritorijās šādi aizliegumi ir noteikti, VARAM neveic,» informē ministrijas sabiedrisko attiecību nodaļas pārstāve Laura Jansone. Vēlāk, precizējot sniegto informāciju, VARAM pārstāve norāda, ka ir šādas pašvaldības, kas nav nekad noteikušas ĢMO aizliegumu, – Babītes, Engures, Mārupes, Saulkrastu, Strenču novadi. Savukārt Rūjienas novadā nav pagarināts/atjaunots iepriekš noteiktais aizliegums audzēt ĢMO. Arī Krustpils novadā nav pagarināts/atjaunots iepriekš noteiktais aizliegums audzēt ĢMO, taču novadā tiek apsvērta iespēja atgriezties pie šī jautājuma. Savukārt Mērsraga novads pēc atdalīšanās no Rojas novada nav noteicis aizliegumu saistošajos noteikumos par ĢMO aizliegumu. Te gan jāatgādina, ka Rojas novadā bija pieņemti saistošie noteikumi par ĢMO aizliegumu. Jāpiebilst, ka aizliegums tiek noteikts uz laiku, ne īsāku par pieciem gadiem. Valsts augu aizsardzības dienestā (VAAD) DB uzzināja, ka pašvaldības šos lēmumus pieņem, balstoties uz iedzīvotāju izteiktajiem ierosinājumiem, organizējot sabiedriskās apspriešanas procesus. «Nejautājam pašvaldībām par iemesliem, kāpēc tajās nav pieņemti lēmumi, bet lielākoties tas saistīts ar lauksaimniecības zemju neesamību,» skaidro VAAD sabiedrisko attiecību speciāliste Dace Ūdre. ĢMO reģistrā pašlaik gan neviens audzētājs nav reģistrējies.

Jābūt atbildīgiem

«Esam pret lozungu lēmumiem,» DB uzzināja dažās pašvaldībās, kas nav noteikušas ĢMO aizliegumu. Babītes novada domes izpilddirektore Elfa Sločeniece sarunā ar DB atteicās komentēt šo jautājumu, sakot, ka tas jāautā pašvaldības deputātiem, kāpēc šāds aizliegums nav pieņemts. Babītes novada deputāts Jānis Bērziņš atzīst, ka ir pret lozungu lēmumiem. Ja pieņem šo aizliegumu, tad seko atbildība. Savukārt pašvaldībām nav tādu resursu, kas to visu varētu izkontrolēt. Kas to zina, vai kāds kādā puķu dobē ne audzē, saka J. Bērziņš. Viņaprāt, valsts līmenī jābūt pieņemtam lēmumam un jānosaka, kurš veiks kvalificētas kontroles un kāda būs atbildība. «Mēs gudri runājam, bet visi produkti ir pilni ar ĢMO, un ko lai dara šādā situācijā?» tā J. Bērziņš. Strenču novada domes priekšsēdētāja vietnieks Reinis Muižnieks nezina, kāpēc novada domē nav lemts par šo jautājumu, bet viņš pieļāva, ka, iespējams, par šo jautājumu neviens pat nav aizdomājies.

Pašvaldības, kuras nav noteikušas ĢMO kultūraugu audzēšanas aizliegumu

VARAM

LAUKSAIMNIECĪBA

Brīvs no ĢMO – ne visās pašvaldībās

Daļa Latvijas pašvaldību ĢMO aizlieguma noteikšanu joprojām uzskata par lozungu lēmumu

Veic kontroles

Pašlaik saistībā ar ĢMO Pārtikas un veterinārais dienests (PVD) kontrolē lauksaimniecības un pārtikas produktus. PVD pārstāve Anna Joffe informē, ka kopš 2014. gada katru gadu tiek ielānoti un noņemti 50 produktu paraugi tirdzniecībā (desas, sardeles, cīsiņi, kuru sastāvā ir soja; šokolāde, konfektes, kuru sastāvā ir soja; rīsu produkti – nūdeles, galetes, kukurūza, tās produkti, augu olbaltumvielas/soja) un līdz šim neatbilstoši rezultāti nav konstatēti.

Jāatgādina arī, ka Rīgas Tehniskās universitātes asociētā profesora J. Vanaga vadībā 2007. gadā tika veikts ZM subsidētais zinātniskais projekts Ģenētiski modificēto kultūraugu audzēšanas ekonomiskais novērtējums Latvijā. Saskaņā ar pētījuma datiem var secināt, ka ĢMO

kultūraugu audzēšana Latvijā ir ekonomiski neizdevīga, jo kopējie ieņēmumi, kas tiktu iegūti no šādu kultūraugu audzēšanas, būtu mazāki par kopējiem ražošanas izdevumiem. Pie izdevumiem jāpieskaita arī ĢMO kultūraugu audzēšanas, novākšanas, glabāšanas, transportēšanas, pārstrādes un realizācijas procesa uzraudzība, kas būtiski palielina izdevumus. Eiropā kopš 1998. gada ir atļauta tikai viena veida ģenētiski modificēta kukurūza – MON 810. 2013. gadā to pārsvarā audzēja Spānijā – mazākos apjomos vēl četrās valstīs – Portugālē, Čehijā, Rumānijā un Slovākijā. Pašlaik ir iesniegti jauni pieteikumi par ĢMO audzēšanu ES, tostarp pieteikums par kukurūzas MON 810 atļaujas atjaunošanu, liecina VARAM informācija.

Sandra Dieziņa

KAS IR ĢMO?

ĢMO ir organismi, kuru ģenētisko materiālu mākslīgi modificē, piešķirot tam jaunas īpašības (piemēram, lai palielinātu auga izturību pret slimībām, kukaiņiem vai sausumu, uzlabotu pārtikas kvalitāti, palielinātu kultūrauga ražīgumu).

INFORMĀCIJAI

Pašvaldība, lemjot par aizliegumu ģenētiski modificēto kultūraugu audzēšanai attiecīgajā administratīvajā teritorijā vai tās daļā, aizliegumu var pamatot ar sekojošiem argumentiem:

- sociālekonomiskie aspekti (piemēram, iedzīvotāju aptaujas rezultāti konkrētā pašvaldībā, ekonomiskā ietekme uz bioloģiskajiem, konvencionālajiem lauksaimniekiem, ja konstatē ĢMO piejaukumu);
- vides aspekti (aizsargājamās zonas, krustziežu klātbūtne, applūstošas teritorijas);
- lauksaimnieciskās darbības metodes (piem., attīstīta bioloģiskā lauksaimn.).

VARAM

INFORMĀCIJAI

Kuri augi visbiežāk tiek ģenētiski modificēti?

Kukurūza, kokvilna, sojas pupas, eļļas rapsis un cukurbietes.

Riski

Atšķirībā no tradicionālās selekcijas gēnu inženierija rada jaunus organismus, kādi dabā nepastāv, un tas saistīts ar veselības un vides riskiem.

Lielākie uzņēmumi, kas izstrādā un izplata ģenētiski modificētus kultūraugus, vienlaikus ir ietekmīgākie lauksaimniecības ķimikāliju ražotāji: Monsanto, BASF, Bayer, Syngenta. Turklāt Monsanto ir arī lielākā sēklu kompānija pasaulē, kurai pieder 35% pasaules sēklu tirgus.

Šobrīd 99% no komercializētiem kultūraugiem ir modificēti, lai tie būtu izturīgi pret herbicīdiem (lielākoties pret Monsanto ražoto Raundapu) vai lai tie paši izdalītu toksīnu pret noteiktiem kukaiņiem, nevis lai tie būtu auglīgāki vai uzturvielām bagātāki.

Ar ģenētiski modificēto kultūraugu ieviešanu Latvija var neatgriezeniski zaudēt savu ekoloģiskās produkcijas ražotājas un eksportētājas valsts pozitīvo tēlu pasaulē un reizē ar to arī perspektīvu savai izaugsmei, darbojoties šajā zaļās ekonomikas nišā. Mūsu valsts spēja konkurēt ĢMO produktu tirgū salīdzinājumā ar lielvalstīm, kas šādas tehnoloģijas jau pielieto, ir niecīga.

VARAM